

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

8 mai 2014*

„Achiziții publice — Sectorul apei — Directiva 92/13/CEE — Proceduri eficiente și rapide privind căile de atac — Termene de introducere a acțiunii — Data de la care încep să curgă aceste termene”

În cauza C-161/13,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunale amministrativo regionale per la Puglia (Italia), prin decizia din 19 decembrie 2012, primită de Curte la 29 martie 2013, în procedura

Idrodinamica Spurgo Velox srl,

Giovanni Putignano e figli srl,

Cogeir srl,

Splendor Sud srl,

Sceap srl

împotriva

Acquedotto Pugliese SpA,

cu participarea:

Tundo srl,

Giovanni XXIII Soc. coop. arl,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul T. von Danwitz, președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, vicepreședinte al Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a cincea, domnii E. Juhász (raportor), A. Rosas și D. Šváby, judecători,

avocat general: doamna J. Kokott,

grefier: doamna A. Impellizzeri, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 16 ianuarie 2014,

* Limba de procedură: italiana.

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Idrodinamica Spurgo Velox srl, de L. Quinto și de P. Quinto, avocați;
- pentru Acquedotto Pugliese SpA, de E. Sticchi Damiani, de M. Todino și de G. Martellino, avocați;
- pentru Giovanni XXIII Soc. coop. arl, de C. Rella și de R. Rella, avocați;
- pentru guvernul italian, de G. Palmieri, în calitate de agent, asistată de C. Colelli, avvocato dello Stato;
- pentru guvernul austriac, de M. Fruhmann, în calitate de agent;
- pentru Comisia Europeană, de L. Pignataro-Nolin și de A. Tokár, în calitate de agenți,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general, pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolelor 1, 2a, 2c și 2f din Directiva 92/13/CEE a Consiliului din 25 februarie 1992 privind coordonarea actelor cu putere de lege și actelor administrative referitoare la aplicarea normelor comunitare cu privire la procedurile de achiziții publice ale entităților care desfășoară activități în sectoarele apei, energiei, transporturilor și telecomunicațiilor (JO L 76, p. 14, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 43), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2007 (JO L 335, p. 31, denumită în continuare „Directiva 92/13”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Idrodinamica Spurgo Velox srl (denumită în continuare „Idrodinamica”) și alte patru reclamante, pe de o parte, și Acquedotto Pugliese SpA (denumită în continuare „Acquedotto Pugliese”), entitate contractantă, pe de altă parte, în legătură cu legalitatea procedurii de atribuire a unui contract atribuit de această entitate asocierii temporare de întreprinderi conduse de Giovanni XXIII Soc. coop. arl (denumită în continuare „Cooperativa Giovanni XXIII”).

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Contractul în discuție în litigiul principal, privind activități în sectorul apei, este guvernat de dispozițiile Directivei 2004/17/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 de coordonare a procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții în sectoarele apei, energiei, transporturilor și serviciilor poștale (JO L 134, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 3), denumită în mod obișnuit „directivă sectorială”.
- 4 Al treilea, al cincilea și al șaselea considerent ale Directivei 92/13 prevăd:
„[...] lipsa unor căi de atac eficiente sau caracterul inadecvat al celor existente ar putea împiedica întreprinderile comunitare să înainteze oferte; [...] prin urmare, statele membre trebuie să remedieze această situație;

[...]

[...] deschiderea concurenței la nivel comunitar pentru achizițiile publice din sectoarele avute în vedere impune adoptarea unor dispoziții menite să pună la dispoziția contractorilor și furnizorilor proceduri corespunzătoare privind căile de atac, în caz de încălcare a legislației comunitare sau a normelor de drept intern de punere în aplicare a acesteia;

[...] se impune asigurarea unui grad sporit de transparență și nediscriminare și [...] pentru ca acestea să aibă efecte concrete, se impune să fie disponibile căi de atac eficiente și rapide”.

- 5 Articolul 1 din această directivă, intitulat „Domeniul de aplicare și disponibilitatea căilor de atac”, prevede la alineatele (1) și (3):

„(1) Prezenta directivă se aplică în cazul contractelor menționate în Directiva [2004/17] [...]

[...]

Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a garanta că, în ceea ce privește contractele circumscrise domeniului de aplicare al Directivei [2004/17], deciziile luate de entitățile contractante pot fi supuse unor căi de atac efective și, în special, cât se poate de rapide în conformitate cu condițiile stabilite la articolele 2-2f din prezenta directivă, în temeiul nerespectării, prin aceste decizii, a legislației comunitare în domeniul achizițiilor publice sau a normelor de drept intern de transpunere a acesteia.

[...]

(3) Statele membre asigură accesul la căile de atac, în temeiul unor norme detaliate pe care statele membre pot să le stabilească în acest sens, cel puțin oricărei persoane care are sau care a avut vreun interes în obținerea unui anumit contract și care a fost prejudiciată sau riscă să fie prejudiciată printr-o presupusă încălcare.”

- 6 Articolul 2 alineatul (1) din Directiva 92/13 prevede:

„Statele membre veghează ca măsurile adoptate în legătură cu procedurile de revizuire prevăzute la articolul 1 să includă dispoziții care conferă competența:

fie

- (a) de a lua, cât mai devreme posibil și recurgând la o procedură provizorie, măsurile tranzitorii menite să corecteze presupusa încălcare sau să prevină prejudicierea în continuare a intereselor avute în vedere, inclusiv măsurile de suspendare sau de garantare a suspendării procedurii de atribuire a contractului sau a punerii în aplicare a oricărei decizii adoptate de entitatea contractantă

și

- (b) să anuleze sau să asigure anularea deciziilor luate ilegal, inclusiv eliminarea specificațiilor tehnice, economice sau financiare discriminatorii din anunțul referitor la contract, nota informativă periodică, anunțul privitor la existența unui sistem de calificare, invitația de participare la licitație, caietul de sarcini sau din orice alte documente legate de procedura de atribuire a contractului respectiv;

fie

- (c) să ia, cât mai devreme posibil, eventual prin proceduri provizorii și, dacă este nevoie, printr-o procedură finală de fond, măsuri, altele decât cele prevăzute la punctele (a) și (b) menite să corecteze orice încălcare constatată și să prevină prejudicierea intereselor respective; în special, emiterea unui ordin care să oblige la plata unei anumite sume în cazul în care încălcarea nu a fost remediată sau prevenită.

Statele membre pot să facă această opțiune fie pentru toate entitățile contractante, fie pentru unele categorii de entități definite pe baza unor criterii obiective, menținând în orice caz eficacitatea măsurilor stabilite cu scopul de a preveni prejudicierea intereselor avute în vedere;

- (d) și, în ambele cazuri de mai sus, să acorde despăgubiri persoanelor vătămate ca urmare a încălcării comise.

În cazul în care se solicită daune pe motiv că s-a adoptat o decizie ilegală, statele membre au dreptul, acolo unde sistemul juridic intern o impune și, în acest scop, stabilește și organele împuternicite să facă acest lucru, să ceară ca decizia contestată să fie mai întâi anulată sau declarată ilegală.”

- 7 Potrivit articolului 2a alineatul (2) ultimul paragraf din această directivă:

„Comunicarea deciziei de atribuire către fiecare ofertant și către fiecare candidat interesat este însoțită de următoarele elemente:

- un rezumat al motivelor pertinente, stabilite la articolul 49 alineatul (2) din Directiva [2004/17]; și
- o declarație precisă privind termenul suspensiv exact, care poate fi aplicat în temeiul dispozițiilor de drept intern de transpunere a prezentului alineat.”

- 8 Articolul 49 din Directiva 2004/17, intitulat „Informații destinate solicitanților de calificare, candidaților și ofertanților”, prevede la alineatele (1) și (2):

„(1) Entitățile contractante informează, cât mai curând posibil, operatorii economici participanți despre deciziile luate cu privire la încheierea unui acord-cadru ori atribuirea contractului și admiterea într-un sistem de achiziționare dinamic, inclusiv cu privire la motivele care stau la baza oricărei decizii de a nu încheia un acord-cadru sau de a nu atribui un contract pentru care s-a lansat o convocare la licitație sau de a relua o procedură sau de a nu pune în aplicare un sistem de achiziționare dinamic; aceste informații sunt furnizate în scris, în cazul în care entităților contractante li se solicită acest lucru.

- (2) La cererea părții interesate, entitățile contractante comunică, cât mai curând posibil:

- oricărui candidat respins motivele respingerii candidaturii sale;
- oricărui ofertant respins, motivele respingerii ofertei sale, inclusiv, în situațiile prevăzute la articolul 34 alineatele (4) și (5), motivele care au stat la baza deciziei lor de neechivalare sau deciziei potrivit căreia lucrările, bunurile sau serviciile nu respectă cerințele funcționale sau de performanță;
- oricărui ofertant care a făcut o ofertă admisibilă, caracteristicile și avantajele relative ale ofertei selectate, precum și numele ofertantului căruia i s-a atribuit contractul sau al părților la acordul-cadru.

Termenele în care trebuie să se facă aceste informări nu trebuie să depășească, sub niciun motiv, 15 zile de la data primirii cererii scrise.

Cu toate acestea, entitățile contractante pot decide să nu comunice anumite informații privind atribuirea contractului sau încheierea unui acord-cadru sau privind admiterea într-un sistem de achiziționare dinamic, menționate la alineatul (1), în cazul în care dezvăluirea unor astfel de informații ar împiedica aplicarea legii sau ar fi contrară interesului public sau ar prejudicia interesele comerciale legitime ale operatorilor economici publici sau privați, inclusiv interesele operatorului economic căruia i-a fost atribuit contractul sau ar putea prejudicia concurența loială dintre operatorii economici.”

Dreptul italian

- 9 Decretul legislativ nr. 163/2006 din 12 aprilie 2006 (supliment ordinar la GURI nr. 100 din 2 mai 2006) codifică normele în materie de achiziții publice.
- 10 Articolul 11 din acest decret legislativ, intitulat „Fazele procedurii de atribuire a contractelor”, prevede:
- „1. Procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice sunt efectuate cu respectarea actelor programatice ale entităților contractante, în măsura în care sunt prevăzute de prezentul cod sau de dispozițiile în vigoare.
- [...]
4. Procedurile de atribuire rețin cea mai bună ofertă, potrivit unuia dintre criteriile prevăzute de prezentul cod. La sfârșitul procedurii, este declarată atribuirea provizorie în favoarea celui mai bun ofertant.
5. După verificarea atribuirii provizorii în sensul articolului 12 alineatul 1, entitatea contractantă procedează la atribuirea definitivă.
- [...]
8. Atribuirea definitivă produce efecte numai după controlul respectării condițiilor prevăzute.
9. Odată ce această atribuire devine definitivă și sub rezerva aplicării normelor privind competența administrației în cazurile prevăzute de lege [și anume competența administrației de a retrage, a suspenda sau a modifica propriile acte], contractul de achiziții publice sau contractul de concesiune este încheiat în termen de 60 de zile, cu excepția cazului în care anunțul sau invitația de a prezenta o ofertă prevede un alt termen, precum și în cazul amânării termenului convenite expres cu ofertantul câștigător. [...]
10. Contractul nu poate fi încheiat în niciun caz mai devreme de 35 de zile de la trimiterea ultimei dintre comunicările deciziei de atribuire definitivă în sensul articolului 79.
- [...]”
- 11 Dispozițiile pertinente ale articolului 79 din același decret legislativ sunt rezumate astfel de instanța de trimitere:
- Potrivit alineatului 5, entitatea contractantă comunică din oficiu tuturor concurenților admiși, în termen de cel mult 5 zile, decizia de atribuire definitivă și data încheierii contractului cu ofertantul câștigător.

- În conformitate cu alineatul 5 bis, această comunicare trebuie să fie însoțită de decizia de atribuire și de motivarea acesteia, indicând cel puțin caracteristicile și avantajele ofertei reținute, precum și numele întreprinderii câștigătoare, entitatea contractantă având posibilitatea îndeplinirii acestei obligații prin transmiterea către candidații menționați a proceselor-verbale ale cererii de ofertă.
 - Potrivit alineatului 5 quater, se permite candidaților, fără să fie necesară o cerere scrisă, accesul imediat la documentele privind cererea de ofertă, prin consultare pe loc sau prin eliberarea unei copii, în termen de 10 zile de la trimiterea comunicării menționate cu privire la rezultatul cererii de ofertă, fără a aduce atingere exercitării de către entitatea contractantă a competenței sale de a refuza sau de a amâna accesul în cazurile prevăzute de lege.
- 12 Potrivit articolului 120 din Decretul legislativ nr. 104/2010 din 2 iulie 2010 de instituire a Codului de procedură administrativă (supliment ordinar la GURI nr. 156 din 7 iulie 2010), căile de atac împotriva actelor procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice trebuie exercitate în termen de 30 de zile de la primirea comunicării prevăzute la articolul 79 din Decretul legislativ nr. 163/2006.
- 13 Articolul 43 din Decretul legislativ nr. 104/2010 prevede că deciziile entității contractante adoptate după ce un candidat a introdus o acțiune împotriva atribuirii definitive a contractului pot fi contestate, în cadrul aceleiași proceduri, prin introducerea unei acțiuni calificate drept „acțiune prin care se prezintă motive noi”, care trebuie să fie exercitată în termenul de 30 de zile prevăzut la articolul 120 din acest decret legislativ.
- 14 Conform unei jurisprudențe constante a instanțelor administrative italiene, comunicarea deciziei de atribuire prevăzute la articolul 79 alineatul 5 din Decretul legislativ nr. 163/2006 constituie o condiție suficientă pentru a asigura cunoașterea perfectă a actului cauzator de prejudiciu și că aceasta este adecvată pentru a declanșa termenul de decădere, neavând nicio importanță faptul că întreprinderea interesată nu cunoaște, total sau parțial, documentele interne ale procedurii de atribuire. Această comunicare dă naștere obligației întreprinderii respective de a contesta imediat rezultatul procedurii cererii de ofertă în termen de 30 de zile, fără a aduce atingere posibilității acestei întreprinderi de a invoca motive suplimentare în ceea ce privește eventualele nelegalități care au putut fi cunoscute ulterior. Jurisprudența a ajuns la aceeași concluzie în ceea ce privește cazul în care entitatea contractantă adoptă o decizie de atribuire definitivă ale cărei efecte sunt supuse condiției suspensive a verificării faptului că întreprinderea câștigătoare îndeplinește condițiile generale și speciale ale anunțului de participare, ținând seama de posibilitatea de a propune motive suplimentare în susținerea acțiunii care trebuie să fie introdusă în termenul de 30 de zile.

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 15 Acquedotto Pugliese este o întreprindere publică controlată integral de Regione Puglia (regiunea Apulia), acționarul său unic. Această întreprindere asigură gestionarea rețelei de distribuție a apei și sistemele de colectare, precum și gestionarea integrată a resurselor de apă din regiunea Apulia și din unele localități din regiunile limitrofe. În temeiul anexei VI-C la Decretul legislativ nr. 163/2006, Acquedotto Pugliese este o autoritate contractantă care operează în sectorul producției, transportului și distribuției apei potabile, care trebuie să respecte reglementarea națională de transpunere a Directivei 2004/17.
- 16 Prin anunțul de participare publicat în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* la 15 martie 2011, Acquedotto Pugliese a inițiat o procedură deschisă de cerere de ofertă în vederea atribuirii pe o perioadă de 4 ani a contractului pentru serviciile de tratare a apelor uzate, de lucrări de întreținere ordinară și extraordinară a rețelelor de distribuție a apei și a sistemelor de colectare, precum și de realizare a rețelelor de alimentare și a tronsoanelor de canalizare în localitățile care fac parte dintr-un cadru teritorial luat în considerare, pentru o valoare de bază de 17 615 739,07 euro, contractul trebuind să fie atribuit ofertei cu prețul cel mai mic.

- 17 În urma ședințelor publice din 17 și 30 mai 2011, a rezultat că asocierea temporară de întreprinderi condusă de Cooperativa Giovanni XXIII prezentase cea mai bună ofertă și se clasa prima. Asocierea temporară de întreprinderi condusă de Tundo srl (denumită în continuare „Tundo”) s-a clasat a doua, iar asocierea temporară de întreprinderi condusă de Idrodinamica s-a clasat a treia. În consecință, prin decizia din 7 iunie 2011, entitatea contractantă a atribuit definitiv contractul asocierii temporare de întreprinderi conduse de Cooperativa Giovanni XXIII. Comunicarea acestei decizii a fost efectuată la 6 iulie 2011.
- 18 În decizia menționată se prevedea de asemenea că, în așteptarea încheierii contractului, era autorizată executarea anticipată a contractului, că atribuirea definitivă va deveni efectivă numai după verificarea condițiilor de ordin general și specific pe care trebuie să le îndeplinească fiecare întreprindere asociată în gruparea câștigătoare și în gruparea clasificată pe locul al doilea și că se impunea notificarea ansamblului ofertanților cu privire la atribuirea contractului.
- 19 În așteptarea încheierii contractului, gruparea câștigătoare, constituită între timp prin actul notarial din 4 octombrie 2011, a informat entitatea contractantă, prin scrisoarea din 28 februarie 2012, că una dintre întreprinderile care făceau parte din asocierea temporară s-a retras din grupare, precizând că intenționa, cu toate acestea, să preia contractul și că, în pofida componentei sale reduse, gruparea constituită pentru viitor din întreprinderea conducătoare și din alte două întreprinderi era în măsură să satisfacă cerințele tehnice și economice enunțate în anunțul de participare.
- 20 Prin decizia din 28 martie 2012, Acquedotto Pugliese a autorizat retragerea sus-menționată. Contractul a fost încheiat, la 17 aprilie 2012, cu asocierea temporară de întreprinderi condusă de Cooperativa Giovanni XXIII în noua componentă redusă.
- 21 Idrodinamica a introdus o acțiune, notificată la 17 mai 2012, împotriva actelor procedurii de atribuire a contractului în discuție, solicitând, în mod specific, anularea deciziei din 28 martie 2012 prin care a fost autorizată modificarea componentei grupării câștigătoare, anularea contractului încheiat la 17 aprilie 2012 și anularea deciziei din 7 iunie 2011 de atribuire definitivă a contractului. Idrodinamica arată că această procedură este afectată de nelegalitate pentru motivul, pe de o parte, că entitatea contractantă a autorizat modificarea componentei asocierii temporare de întreprinderi câștigătoare și, pe de altă parte, că această entitate nu a exclus de la procedură asocierea temporară de întreprinderi condusă de Tundo, clasificată pe locul al doilea, deoarece reprezentantul legal al unei întreprinderi care făcea parte din această asocierie a prezentat o declarație falsă în care indica faptul că nu fusese condamnat penal niciodată.
- 22 Instanța de trimitere observă că, în conformitate cu normele și cu jurisprudența națională, acțiunea introdusă de Idrodinamica trebuia să fie declarată inadmisibilă întrucât a fost formulată cu mult peste termenul de decădere de 30 de zile de la comunicarea deciziei de atribuire a contractului în discuție în litigiul principal. Cu toate acestea, Curtea ar fi considerat la punctul 40 din Hotărârea Uniplex (UK) (C-406/08, EU:C:2010:45) că obiectivul celerității urmărit de normele privind căile de atac în materia atribuirii contractelor de achiziții publice nu ar permite statelor membre să ignore principiul efectivității protecției jurisdicționale, potrivit căruia modalitățile de aplicare a termenelor de decădere naționale nu trebuie să facă imposibilă sau excesiv de dificilă exercitarea drepturilor pe care persoanele interesate le au în temeiul dreptului Uniunii.
- 23 Instanța de trimitere solicită să se stabilească dacă normele naționale în cauză sunt compatibile cu acest principiu al efectivității, în măsura în care elementele cuprinse în comunicarea deciziei de atribuire definitivă a contractului nu sunt întotdeauna suficiente pentru a permite candidaților și ofertanților cărora nu li s-a atribuit contractul să aibă cunoștința de documentele și de împrejurările de fapt relevante pentru decizia de introducere a unei acțiuni, în special în cazul în care o eventuală neregularitate procedurală ar fi survenit după adoptarea formală a unei decizii de atribuire definitivă.

- 24 În plus, regula de procedură care impune persoanelor interesate să introducă o acțiune în termenul de decădere de 30 de zile împotriva deciziei de atribuire a contractului, fără a aduce atingere posibilității de a invoca motive suplimentare întemeiate pe acte și pe împrejurări survenite ulterior, ar părea incompatibilă cu principiul efectivității protecției jurisdicționale, întrucât reclamantul trebuie să plătească onorariile avocatului și ale experților desemnați de părți, precum și taxa aferentă cheltuielilor de procedură atât la momentul introducerii acțiunii, cât și la prezentarea de motive noi.
- 25 Instanța de trimitere solicită să se stabilească, așadar, dacă dispozițiile pertinente ale dreptului Uniunii pot fi interpretate în sensul că termenul de decădere din dreptul de a introduce acțiunile prevăzut de normele naționale începe să curgă de la momentul la care persoana interesată ia cunoștință în mod real sau are posibilitatea să ia cunoștință, dând dovadă de o diligență normală, de existența unei neregularități, iar nu de la data comunicării deciziei de atribuire definitivă a contractului.
- 26 Având în vedere aceste considerații, Tribunalul amministrativo regionale per la Puglia a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Articolele 1, 2a, 2c și 2f din Directiva [92/13] trebuie să fie interpretate în sensul că termenul de introducere a acțiunii prin care se urmărește să se stabilească încălcarea reglementărilor privind atribuirea contractelor de achiziții publice începe să curgă de la data la care reclamantul a luat cunoștință sau ar fi trebuit, în condiții normale de diligență, să cunoască existența încălcării?
- 2) Articolele 1, 2a, 2c și 2f din Directiva [92/13] se opun dispozițiilor naționale de procedură sau practicilor interpretative precum cele menționate în cauza principală, care permit instanței să declare inadmisibilă o acțiune prin care se urmărește să se stabilească încălcarea legislației privind atribuirea contractelor de achiziții publice în cazul în care reclamantul, din cauza comportamentului autorității contractante, a luat cunoștință de încălcare după comunicarea formală a datelor deciziei de atribuire definitivă?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la admisibilitate

- 27 Cooperativa Giovanni XXIII și guvernul italian exprimă îndoieli privind admisibilitatea întrebărilor în special întrucât motivele formulate de Idrodinamica sunt îndreptate împotriva actului entității contractante de autorizare a modificării componenței grupării câștigătoare și că nu este formulată nicio critică împotriva deciziei de atribuire definitivă a contractului.
- 28 În consecință, anularea eventuală a acestui act ar avea ca efect numai dispariția contractului încheiat cu gruparea câștigătoare în alcătuirea sa redusă, fără ca aceasta din urmă să își piardă totuși calitatea de câștigător. În consecință, întrebările adresate de instanța de trimitere nu ar prezenta o legătură concretă cu obiectul litigiului principal.
- 29 Trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, întrebările referitoare la interpretarea dreptului Uniunii adresate de instanța națională în cadrul normativ și factual pe care îl definește sub propria răspundere și a cărui exactitate Curtea nu are competența să o verifice beneficiază de o prezumție de relevanță. Refuzul Curții de a se pronunța asupra unei cereri de decizie preliminară formulate de o instanță națională este posibil numai dacă este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică ori când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care îi sunt adresate (Hotărârea Fish Legal și Shirley, C-279/12, EU:C:2013:853, punctul 30, precum și jurisprudența citată).

- 30 Nu aceasta este situația în speță, iar îndoielile exprimate de Cooperativa Giovanni XXIII și de guvernul italian cu privire la admisibilitatea întrebărilor nu sunt întemeiate. Astfel, instanța de trimitere solicită interpretarea dispozițiilor pertinente ale Directivei 92/13 pentru a aprecia admisibilitatea acțiunii introduse de Idrodinamica. Astfel cum reiese din dosarul pus la dispoziția Curții, această acțiune vizează, în esență, pe de o parte, anularea deciziei entității contractante prin care a autorizat modificarea componenței grupării câștigătoare și, pe de altă parte, faptul că această entitate s-a abținut să excludă de la procedura de atribuire un concurent clasat înaintea Idrodinamica.
- 31 Trebuie să se constate că, în cazul în care prima critică invocată de Idrodinamica în cadrul litigiului principal, întemeiată, în esență, pe faptul că entitatea contractantă ar fi autorizat în mod ilegal reducerea numărului de întreprinderi care formează asocierea temporară de întreprinderi câștigătoare, ar fi admisă, decizia de încheiere a contractului cu gruparea câștigătoare ar putea fi anulată. Dacă cea de a doua critică, potrivit căreia entitatea contractantă ar fi trebuit să excludă asocierea temporară de întreprinderi Tundo, clasificată pe locul al doilea, pentru motivul că reprezentantul legal al unuia dintre membrii săi ar fi prezentat o declarație falsă, ar fi de asemenea admisă, șansele atribuirii contractului în discuție în litigiul principal în favoarea Idrodinamica ar crește în mod semnificativ. Astfel, Idrodinamica poate fi considerată în mod întemeiat o persoană „care are sau care a avut vreun interes în obținerea unui anumit contract și care a fost prejudiciată sau riscă să fie prejudiciată printr-o presupusă încălcare”, în sensul articolului 1 alineatul (3) din Directiva 92/13.
- 32 În consecință, întrebările sunt admisibile.

Cu privire la fond

- 33 Prin intermediul acestor întrebări, care trebuie analizate împreună, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă termenul pentru introducerea unei acțiuni în anulare împotriva deciziei de atribuire a unui contract de achiziții publice trebuie să înceapă să curgă din nou în situația în care entitatea contractantă a adoptat, după expirarea termenului de introducere a acțiunii, o decizie susceptibilă să afecteze legalitatea acestei decizii de atribuire. Instanța de trimitere solicită de asemenea să se stabilească dacă, în aceeași situație, un ofertant poate introduce o acțiune în anulare împotriva deciziei de atribuire a contractului în cazul în care a luat cunoștința de împrejurări anterioare aceleiași decizii de atribuire de natură să afecteze legalitatea procedurii de atribuire a contractului în cauză.
- 34 Modificarea adusă Directivei 92/13 prin Directiva 2007/66 și articolul 49 din Directiva 2004/17 au contribuit în mod semnificativ la informarea unui ofertant căruia nu i-a fost atribuit contractul cu privire la rezultatul procedurii de atribuire a acestui contract și la motivele care îl susțin. În temeiul articolului 49 alineatul (2) din Directiva 2004/17, ofertantul poate solicita furnizarea de informații detaliate.
- 35 Principiul securității juridice impune ca informațiile astfel obținute și cele care ar fi putut fi obținute să nu mai poată servi drept temelie pentru introducerea unei acțiuni de către ofertant după expirarea termenului prevăzut de dreptul național.
- 36 Dimpotrivă, în litigiul principal, decizia de autorizare a modificării componenței grupării câștigătoare vizează fapte care s-au produs după atribuirea contractului și după expirarea termenului de introducere a acțiunii de 30 de zile prevăzut de reglementarea națională. În consecință, nici comunicarea deciziei de atribuire a contractului și a motivelor acestei decizii, nici răspunsul la o eventuală cerere a ofertantului adresată autorității contractante pentru obținerea de informații suplimentare nu puteau permite cunoașterea acestor fapte.

- 37 Conform jurisprudenței Curții, existența unor căi de atac eficiente împotriva încălcărilor dispozițiilor aplicabile în materia atribuirii contractelor de achiziții publice nu poate fi asigurată decât dacă termenele prevăzute pentru introducerea acestor acțiuni încep să curgă numai de la data la care reclamantul a luat cunoștință sau ar fi trebuit să ia cunoștință de pretinsa încălcare a dispozițiilor menționate [a se vedea în acest sens Hotărârea Uniplex (UK), EU:C:2010:45, punctul 32 și jurisprudența citată].
- 38 Pe de altă parte, din decizia de trimitere rezultă că decizia de autorizare a modificării componenței grupării câștigătoare, care poate afecta legalitatea deciziei de atribuire a contractului, a fost adoptată înainte de încheierea contractului între entitatea contractantă și această grupare. În astfel de împrejurări, nu se poate considera că principiul securității juridice se opune ca termenul de 30 de zile de introducere a acțiunii să fie redeschis în ceea ce privește o acțiune vizând anularea deciziei de atribuire a contractului.
- 39 În această privință, trebuie să se considere că decizia de autorizare a modificării componenței grupării câștigătoare implică o modificare în raport cu decizia de atribuire care poate fi considerată substanțială dacă, având în vedere particularitățile procedurii de atribuire în cauză, vizează unul dintre elementele esențiale care a determinat adoptarea deciziei de atribuire. În această ipoteză, ar trebui să se aplice măsurile relevante prevăzute de dreptul național pentru a remedia această neregularitate, putându-se merge până la organizarea unei noi proceduri de atribuire (a se vedea prin analogie Hotărârea Wall, C-91/08, EU:C:2010:182, punctele 38, 39, 42 și 43).
- 40 În plus, este necesar să se arate că posibilitatea, precum cea prevăzută la articolul 43 din Decretul legislativ nr. 104/2010, de a invoca „motive noi” în cadrul unei acțiuni inițiale introduse în termen împotriva deciziei de atribuire a unui contract nu constituie întotdeauna o alternativă valabilă de protecție jurisdicțională efectivă. Astfel, într-o situație precum cea din cauza principală, ofertanții ar fi constrânși să atace *in abstracto* decizia de atribuire a contractului, fără a cunoaște în acest stadiu motivele care justifică această acțiune.
- 41 În consecință, termenul de 30 de zile, prevăzut de reglementarea națională, de introducere a acțiunii împotriva deciziei de atribuire a contractului trebuie să curgă din nou pentru a permite verificarea legalității deciziei entității contractante care a autorizat modificarea componenței grupării câștigătoare, care poate avea efecte asupra legalității deciziei de atribuire a contractului. Acest termen trebuie să înceapă să curgă de la data la care ofertantul a primit comunicarea deciziei de autorizare a modificării componenței grupării câștigătoare sau a avut cunoștință de aceasta.
- 42 În ceea ce privește critica invocată de Idrodinamica întemeiată pe neexcluderea de la procedura de atribuire a grupării clasificate pe locul al doilea pentru efectuarea de declarații false de către reprezentantul legal al uneia dintre societățile care compun această grupare, trebuie să se constate că această pretinsă neregularitate s-a produs în mod necesar înaintea deciziei de atribuire a contractului.
- 43 În aceste condiții, este necesar să se constate că ofertantul, pe baza informațiilor care i-au fost comunicate în temeiul articolului 2a din Directiva 92/13 și a articolului 49 din Directiva 2004/17 și pe baza celor pe care ar fi putut să le obțină dând dovadă de o diligență normală, era în măsură să introducă o acțiune împotriva încălcărilor eventuale ale dreptului Uniunii în materie de achiziții publice și că, în consecință, nu se impune redeschiderea termenului de introducere a acțiunii prevăzut de reglementarea națională.
- 44 Este necesar să se arate că, în situația din litigiul principal, în cazul anulării deciziei de atribuire a contractului în favoarea grupării clasificate pe primul loc în cadrul procedurii de atribuire, o nouă decizie de atribuire a contractului în favoarea unui alt ofertant poate face obiectul unei noi acțiuni în anulare în termenul prevăzut de reglementarea națională.

- 45 În consecință, trebuie să se considere că, în temeiul principiului securității juridice, în cazul unor neregularități pretins săvârșite înaintea deciziei de atribuire a contractului, un ofertant poate introduce o acțiune în anularea deciziei de atribuire numai în termenul specific prevăzut în acest scop de dreptul național, cu excepția cazului în care o dispoziție expresă a dreptului național garantează un astfel de drept la o cale de atac în conformitate cu dreptul Uniunii.
- 46 În schimb, un ofertant poate să introducă o acțiune în despăgubire în termenul general de prescripție prevăzut în acest scop de dreptul național.
- 47 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările adresate că articolul 1 alineatele (1) și (3), precum și articolul 2a alineatul (2) ultimul paragraf din Directiva 92/13 trebuie interpretate în sensul că termenul pentru introducerea unei acțiuni în anulare împotriva deciziei de atribuire a unui contract trebuie să înceapă să curgă din nou în cazul în care a intervenit o nouă decizie a entității contractante, adoptată ulterior acestei decizii de atribuire, dar înainte de semnarea contractului, și susceptibilă să afecteze legalitatea deciziei de atribuire menționate. Acest termen începe să curgă de la comunicarea către ofertanți a deciziei ulterioare sau, în lipsa acesteia, din momentul în care aceștia din urmă au luat cunoștință de această decizie.
- 48 În cazul în care un ofertant ia cunoștință, după expirarea termenului de introducere a acțiunii prevăzut de reglementarea națională, de o neregularitate pretins săvârșită înaintea deciziei de atribuire a unui contract, dreptul la introducerea unei acțiuni împotriva acestei decizii îi este asigurat numai în acest termen, cu excepția cazului în care o dispoziție expresă a dreptului național garantează un astfel de drept în conformitate cu dreptul Uniunii.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 49 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

Articolul 1 alineatele (1) și (3), precum și articolul 2a alineatul (2) ultimul paragraf din Directiva 92/13/CEE a Consiliului din 25 februarie 1992 privind coordonarea actelor cu putere de lege și actelor administrative referitoare la aplicarea normelor comunitare cu privire la procedurile de achiziții publice ale entităților care desfășoară activități în sectoarele apei, energiei, transporturilor și telecomunicațiilor, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2007/66/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 11 decembrie 2007, trebuie interpretate în sensul că termenul pentru introducerea unei acțiuni în anulare împotriva deciziei de atribuire a unui contract trebuie să înceapă să curgă din nou în cazul în care a intervenit o nouă decizie a entității contractante, adoptată ulterior acestei decizii de atribuire, dar înainte de semnarea contractului și susceptibilă să afecteze legalitatea deciziei de atribuire menționate. Acest termen începe să curgă de la comunicarea către ofertanți a deciziei ulterioare sau, în lipsa acesteia, din momentul în care aceștia din urmă au luat cunoștință de această decizie.

În cazul în care un ofertant ia cunoștință, după expirarea termenului de introducere a acțiunii prevăzut de reglementarea națională, de o neregularitate pretins săvârșită înaintea deciziei de atribuire a unui contract, dreptul la introducerea unei acțiuni împotriva acestei decizii îi este asigurat numai în acest termen, cu excepția cazului în care o dispoziție expresă a dreptului național garantează un astfel de drept în conformitate cu dreptul Uniunii.

Semnături